

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE LITERE
DEPARTAMENTUL DE LIMBĂ ȘI LITERATURĂ ENGLEZĂ

VERBAL IRONY AND LINGUISTIC POLITENESS
**A CASE STUDY ON AMERICAN AND ITALIAN
CONTEMPORARY POLITICAL DISCOURSE**

IRONIE VERBALĂ ȘI POLITEȚE LINGVISTICĂ
**STUDIU DE CAZ PE DISCURSUL POLITIC CONTEMPORAN
AMERICAN ȘI ITALIAN**

TEZĂ DE DOCTORAT – REZUMAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC
PROF. UNIV. DR. ȘTEFAN OLTEAN

STUDENT DOCTORAND:
ANCA KISS

CLUJ-NAPOCA
2015

CUPRINS

INTRODUCERE	5
PARTEA I. TEORIILE POLITEȚII	14
1. ROBIN LAKOFF	19
2. PENELOPE BROWN ȘI STEPHEN LEVINSON	20
3. RICHARD J. WATTS	24
4. SACHIKO IDE	26
5. OBSERVAȚII	28
PARTEA A II-A. RETORICĂ ȘI ARGUMENTARE.....	30
1. DEFINIȚIE ȘI RENAȘTERE CONTEMPORANĂ A RETORICII	30
2. ARGUMENTARE	38
3. IRONIA CA FIGURĂ DE STIL. CONTEXT ISTORIC ȘI ÎNȚELEGERE	40
3.1. IRONIA CA ANTIFRAZĂ. DE LA RETORICA CLASICĂ LA NEORETORICĂ	51
3.2. IRONIA CA STRATEGIE DISCURSIVĂ: MENȚIUNE ECOICĂ, PRETENȚIE, DISIMULARE.....	55
3.3. IRONIE, LITOTĂ ȘI SARCASM	58
3.4. IRONIE ȘI UMOR. O EXPUNERE A TEORIEI LUI SALVATORE ATTARDO	59
4. IRONIE ȘI POLITEȚE.....	63
PARTEA A III-A. DISCURSUL POLITIC	70
1. RETORICA ÎN DISCURSUL POLITIC	71
2. POLITEȚE LINGVISTICĂ ÎN DISCURSUL POLITIC	74
3. IRONIE VERBALĂ ÎN DISCURSUL POLITIC.....	75
4. OBSERVAȚII	79
PARTEA A IV-A. STUDIU DE CAZ.....	81
1. METODOLOGIE	81
2. CORPORA	84
2.1. BALLARÒ	85
2.2. OTTO E MEZZO.....	86
2.3. REAL TIME WITH BILL MAHER.....	87
2.4. THE SITUATION ROOM WITH WOLF BLITZER	88
3. ANALIZA DISCURSURILOR POLITICE.....	89
4. OBSERVAȚII GENERALE	152
CONCLUZII	157
BIBLIOGRAFIE.....	161
ANEXA 1.....	168

ANEXA 2	176
ANEXA 3	199
ANEXA 4	200
ANEXA 5	207
ANEXA 6	209
ANEXA 7	216
ANEXA 8	217
ANEXA 9	223
ANEXA 10	227
ANEXA 11	230
ANEXA 12	234
ANEXA 13	243
ANEXA 14	254
ANEXA 15	258
ANEXA 16	265
ANEXA 17	270
ANEXA 18	272

CUVINTE CHEIE:

- politețe lingvistică; față; limbaj politic; limbaj diplomatic; principiul politeții; nepolitețe; *wakimae*; retorică; argumentare; persuarione; figură de stil; ironie verbală; antifrază; mențiuni ecoică; pretenție; disimulare; sarcasm; umor; discurs politic.

STRUCTURA TEZEI DE DOCTORAT**Introducere**

În lucrarea noastră, am încercat să facem un studiu comparativ între felul cum discursul politic contemporan este structurat și emis în două culturi – cea americană și cea italiană. Mai cu seamă, ne-am concentrat asupra două aspecte lingvistice care sunt foarte recurente în discursul politic general din zilele noastre: politețea lingvistică – care, vreme îndelungată, a fost considerată ca fiind un mijloc esențial de a transmite un mesaj (politic), și ironia verbală – care tot mai mult astăzi pare să acapareze limbajul în domeniul politic, influențând opinii și decizii. Datorită influenței ample pe care discursul politic o are asupra tuturor aspectelor vieții unei societăți, am decis să abordăm felul cum acesta este structurat în zilele noastre și să aflăm posibile rezultate ale acestui lucru în două culturi și realități politice diferite. Interesul nostru cade îndeosebi asupra manifestării limbajului ca politețe și ca ironie verbală, sau a politeții și ironiei verbale redată de limbaj; faptul că unii specialiști în domeniu consideră că politețea și ironia au anumite aspecte universale în culturi, în timp ce alții cred că acestea sunt particulare fiecărei culturi și fiecărei situații, respectiv. Intenția noastră a fost să descoperim modalitățile acestor fenomene lingvistice de a se manifesta în discursul politic a două culturi – cu toate că aceste două culturi aparțin ”lumii occidentale”. Deși ambele culturi și manifestări ale discursului politic se bazează pe aceleași fundamente retorice și comportamentale, am sperat să descoperim diferențe în maniera fiecăreia de a exprima politețea și ironia.

Partea I

Prima Parte a tezei discută patru teorii ale politeții lingvistice pe care le-am considerat cele mai importante și cele mai apropiate de înțelegerea noastră a fenomenului, ușor aplicabile analizei noastre. Această parte este prezentată în asemenea manieră încât să stabilească și să arate premisele analizei noastre a politeții lingvistice în discursul politic;

am amintit principiul politeții al lui Robin Lakoff, am discutat teoriile politeții lui Brown și Levinson și Watts, precum și ipoteza despre *wakimae* a lui Sachiko Ide (*wakimae* este o normă socială impusă asupra vorbitorului fiecărei societăți ca un fel de criteriu prescriptiv de reguli sociale ale politeții); astfel, am stabilit cadrul general pentru analiza noastră cu privire la politețea lingvistică.

Exemplele, pe care le-am luat arată punctul nostru de vedere cu privire la ceea ce considerăm că sunt cele patru teorii principale a politeții lingvistice în ceea ce privește studiul nostru, sunt exemple luate din discursurile uneia din figurile cele mai proeminente ale celui de-al XX-lea secol – Lady Margaret Thatcher, fost Prim Ministru al Regatului Unit. Unul din discursurile sale dat ca exemplu în această parte dovedește atât politețe lingvistică, cât și lipsa acesteia (conform definițiilor parțiale găsite în cele patru teorii menționate și discutate). Politețea Doamnei Thatcher se regăsește profund și în comportamentul său, un comportament marcat de reguli sociale și de tradiție a arenei politicii britanice. Orice atac verbal clar (care pentru noi arată o lipsă de politețe lingvistică) este – credem noi – contraatacat în mod elegant de Doamna Thatcher, uneori chiar provocând râsete în rândul publicului. Date fiind intercorelările dintre comportamentul politicos și cel diplomatic, în aceste cazuri, am decis să aruncăm o scurtă privire și asupra diferenței dintre politețe și diplomație. După cum, mai devreme în lucrarea noastră, am considerat politețea lingvistică ca nefiind universală – contrar celor susținute de Brown și Levinson –, după o scurtă analiză a limbajului diplomatic, am considerat că acesta poate fi considerat universal și fix (Villar 2003: 49).

După revederea din prima parte a unor teorii de politețe lingvistică importante, în opinia noastră, am conchis (și lăsăm loc de interpretări și analize ulterioare) că politețea lingvistică este realizată doar considerând regulile de politețe ale lui Robin Lakoff – fii clar și fii politicos fără a impune, oferind opțiuni și făcându-i pe ceilalți să se simtă bine –, considerând, în același timp, că aceste reguli sunt baza cooperării umane prin comunicare. Am conchis, și sperăm să fi demonstrat acest lucru chiar și doar în parte, că politețea lingvistică ajută comunicarea și cooperarea umană dincolo de păreri personale, prin negocieri verbale care nu fac rău feței (sinelui) celuiilalt. Dacă fața, în cuvintele lui Watts, este proprietate publică, atunci conchidem că politețea lingvistică implică norme sociale, prin antrenarea rațiunii și confirmând contextul vorbitorului – așa cum ar argumenta Sachiko Ide cu privire la felul cum politețea lingvistică este văzută de cultura japoneză. Considerăm că toate aceste abordări și teorii ale politeții lingvistice ar trebui afirmate și angrenate de către actorii politici în interacțiune și în emiterea discursului politic.

Partea a II-a

A Doua Parte este o prezentare a observațiilor majore făcute cu privire la retorică, de-a lungul istoriei, trecând prin marile perioade și schimbările suferite de retorică de la Aristotel și până în zilele noastre. Am argumentat că obiectul retoricii este persuasiunea, aducând argumente (bazate pe logică, în principiu) în contexte publice și politice. Am afirmat că retorica este cea mai înfloritoare în societăți deschise și democratice, unde dreptul la libera exprimare este acordat și aplicat.

Cea de-a doua parte a tezei noastre discută subiectul retoricii, atât în accepțiunile sale clasice, cât și în cele contemporane, deoarece considerăm că e important să înțelegem ce se pricepe azi prin retorică și cum este aceasta folosită în discursul politic. Capitolul discută ironia ca figură de stil retorică și ca strategie de structurare a discursului și de emiteră a acestuia unui public. Subcapitolul despre ironie ca figură de stil abordează subiectul plasându-l în contextul său istoric și în înțelegerea contemporană. Am discutat ironia retoricii clasice – cum era înțeleasă de grecii antici și de romanii antici, și până în zilele neo-moderne, cu atenție sporită asupra ipotezei despre ironie a lui Wayne C. Booth (care considera ironia ca afirmație menită să ajute la reconstruirea sensului, nelăsând loc de reinterpretare, considerând contextul esențial în folosirea și înțelegerea ironiei), și asupra ipotezei despre ironie a lui Mihail Bahtin – cuvântul cu ”voce dublă” care are două sensuri: cel literal și cel oferit de mecanica relației dintre vorbitor și public. Ca strategie discursivă, am dat scurte exemple de ironie ca mențiune ecoică, pretenție și disimulare. Intenția era aceea de a aborda figura de stil retorică în cât mai multe aspecte asumate pentru a vedea dacă discursul politic contemporan este identic formulat și care dintre tacticile verbale de implicare a ironiei este mai răspândită, care este influența ironiei asupra publicului și cum se leagă aceasta de politețea lingvistică.

A fost făcută diferența între ironie și alte uneori similare figuri de stil, precum litota și sarcasmul, dar și ironia în relație cu umorul. Printre specialiștii care au abordat ironia verbală, Linda Hutcheon a dat o așa-numită definiție¹ extreme de interesantă: nu este un instrument rhetoric static care trebuie aplicat, ci ia naștere în raporturile dintre sensuri, dar și între oameni și fraze, iar uneori între intenții și interpretare² (Hutcheon 1995: 13). Am observat, de asemenea, o tendință a actorilor politici de a folosi ironia pentru a provoca râs

¹ Am folosit sintagma ”așa-numita” deoarece însăși Linda Hutcheon nu o numește definiție, dar și pentru că nu putem presupune că aceasta este definiția ironiei. Putem presupune că este una din definiții, totuși.

² t.a.: “it is not a static rhetorical tool to be deployed, but itself comes into being in the relations between meanings, but also between people and utterances and, sometimes, between intentions and interpretation”.

sau cel puțin pentru a stârni zâmbete la primirea discursului de către public, cu intenția, poate, de a se apropia de public și, astfel, de a-i determina pe unii membri ai audienței să accepte o idee lansată de actorul politic. De altfel, lucrarea teoretică a lui Salvatore Attardo despre ironie și umor este discutată, stând, în parte, la fundamentul tezei noastre. În partea teoretică a tezei, vom da exemple, acolo unde este necesar, de discursuri politice diverse decât cele incluse în partea de analiză.

Suntem de părere că ironia, ca figurică retorică de stil și de gândire în același timp, nu mai este considerată o figură de stil în anumite contexte politice. Cel puțin nu după o analiză mai atentă.

Exemplele date în cel de-al treilea capitol al Părții a II-a variază de la sarcasmul și umorul omului de comedie american Lewis Black (2006), la Lady Margaret Thatcher (1980, 1989, 2001), la Silvio Berlusconi (2013) și până la Barack Obama (2012)

Partea a III-a

A Treia Parte a lucrării discută pe scurt discursul politic, retorica sa și manifestarea politetii lingvistice și a ironiei verbale în contemporaneitate. Am încercat să dăm exemple din discursul politic românesc, cu traducere în limba engleză efectuată de autoarea tezei, și exemple dintr-un discurs politic ținut în engleză de către fostul Premier britanic – Margaret Thatcher.

Discursul politic este extrem de discutat, având, poate, una din abordările și interpretările cele mai ample, fiind diseminat prin orice mijloc de comunicare și către cea mai vastă parte a cetățenilor, indiferent de clasa acestora, de etnie, de naționalitate, de religie, de culturaă, de vârstă, de sex etc. Unii din specialiștii cei mai de seamă au teoretizat asupra discursului politic, prin prisma specialității fiecăruia: a științei politice, a psihologiei, a lingvisticii, a sociologiei, a antropologiei, a religiei, a istoriei, a filosofiei ș.a.m.d. Printre aceștia, am abordat teoriile lingvistului olandez Teun A. van Dijk, a cărui definiție generală a discursului politic³ am luat-o în considerare în teza noastră, aplicând analiza întocmai. Legând discursul politic de politețe lingvistică, am luat-o în considerare pe Robin Lakoff deoarece lingvista este printre primii cercetători contemporani care s-a întrebat dacă din discursul politic și din instanțele politice lipsește politețea sau nu.

Partea a IV-a

³ Teun A. van Dijk, *What Is Political Discourse Analysis?*, Key-note address Congress Political Linguistics. Antwerp, 7-9 December 1995. În Jan Blommaert & Christ Bulcaen (eds.), *Political Linguistics* (pp. 11-52). Amsterdam: Benjamins.

În **a Patra Parte** am analizat discursul politic din Italia și cel din Statele Unite ale Americii, așa cum este el prezentat și ținut în diverse contexte, în cadrul emisiunilor televizate de talk-show, considerând discursul politic din perspectiva lui Teun A. van Dijk – ca orice discurs pe teme politice, ținut în contexte politice, emis de către actori politici sau nu. Am observat cum și dacă politețea lingvistică este aplicată și felul cum ironia influențează reacția publicului sau a interlocutorului. Se pare că, și conform studiului nostru, în discursul politic italian, ironia este angajată doar ca batjocură și derâdere în atacurile dintre politicieni și actori politici. Cu siguranță este menită să critice, de asemenea, dar nu la nivel de critică abilă, inteligentă, subtilă, ceea ce nu încalcă normele politeții și este asumată la nivel universal ținând cont de sentimentele și de fața celorlalți. Ironia verbală aplicată în discursul politic italian analizat de noi este intenționată drept sarcasm, lucru care este ușor perceput de publicul general care este posibil să fi ascultat tocmai acel discurs politic oral. Considerăm că această uzanță intensă de sarcasm există doar pentru a distra atenția publicului de la problema reală, vorbitorul neștiind ce să răspundă; astfel, ei se feresc oarecum și încearcă să își pună oponentul verbal într-o lumină proastă. Acest fapt ar putea distra atenția publicului de la adevărata problemă, dar nu putem ști cu certitudine. Cu siguranță, vorbitorul acestei observații sarcastice speră și poate este convins că această diversiune verbală își va atinge scopul, dar nu putem afla în mod sigur. Este doar interpretarea noastră personală că un public inteligent nu se va lăsa păcălit de această manieră de a folosi limbajul, și pe care o vor vedea dincolo de sarcasm și umor, uneori.

Cu toate acestea, există exemple în discursul politic italian unde ironia verbală nu e sarcasm, ci mai degrabă satiră, angajând umor. Nivelul de politețe lingvistică nu poate fi măsurat în întregime sau interpretat deoarece credem că satira nu este menită să fie discutată în raport cu politețea lingvistică; satira este o exprimare anume a unei critici inteligente a comportamentelor și viciilor în vederea ameliorării acelor aspecte.

În cazul discursului politic american, cu toate acestea, folosirea ironiei verbale este angajată în alt mod. Ironia verbală nu este atât de mult sarcasm, cât este umor și poate chiar satiră uneori. Există situații când ironia pură este folosită în așa fel încât să nu încalce principiile politeții lingvistice discutate în prima parte a lucrării.

Dacă partea teoretică a tezei a considerat situații de politețe lingvistică și ironie verbală în discursul politic al Premierului britanic Margaret Thatcher, al omului de comedie american Lewis Black, al Președintelui Barack Obama, al fostului președinte al României Traian Băsescu și al lui Silvio Berlusconi, în cea de-a patra și ultimă parte a tezei

vom analiza discursul politic; așa cum am menționat mai devreme, vom lua cazurile a două emisiune televizate din Italia și două din S.U.A., având ca oaspeți diverși actori politici, jurnaliști și critici care discută și dezbate politica internațională sau pe cea națională. Am optat pentru talk-show-uri televizate deoarece un asemenea cadru este mai probabil să prezinte mai multe tipuri de manifestare a discursului politic contemporan ținut de diverși vorbitori cu variate cadre: analiști politici, politicieni, dar și scriitori, oameni de comedie și jurnaliști care țin discuții politice pe teme politice. Multele posibilități de ironie verbală și politețe lingvistică în discursul politic se pot manifesta în transmisiile televizate în direct, unde interlocutorii pot interveni în discursurile altora – acest lucru pare mai instabil și sperăm să găsim situații, instanțe lingvistice spontane, oarecum improvizate, uneori instabile, necontrolate. Aceste instanțe ne interesează pentru că pot dezvălui modalități de exprimare a mesajelor din discursul politic, modalități de aplicare a limbajului care pot arăta uzul ironiei verbale și a politeții lingvistice, și felul cum ironia poate fi o expresie a politeții, de asemenea.

Un talk-show televizat, cu diverși actori care interacționează, întotdeauna va prezenta mai multă spontaneitate lingvistică și rezultate neașteptate în comparație cu un discurs emis de un singur actor, în fața unei audiențe (*i.e.*, un discurs dintr-o campanie prezidențială), unde limbajul este controlat și unde nu există interferențe sau întreruperi care pot afecta calitatea limbajului, sau mesajul, care îl pot determina pe vorbitor să se exprime altfel decât în maniera așteptată. Un discurs politic unilateral, cum îi spunem noi, este acela emis către un public fără a oferi posibilitatea unei interacțiuni verbale între vorbitor și interlocutor. Se așteaptă de la audiență doar să primească mesajul și să-l interpreteze oricum. În timp ce într-un cadru cu mai mulți vorbitori care interacționează, precum un talk-show televizat, discursul politic este altul și interacțiuni lingvistice inedite pot apărea care să ajute în scopul tezei noastre.

Ca metode de analiză, am folosit Analiza Lingvistică, Analiza Politică Retorică, Analiza Discursului Politic și Analiza Critică a Discursului pentru a ajunge la rezultatul dorit. Am folosit Analiza Lingvistică la nivel de semantică și de pragmatică pentru a descrie ceea ce credeam că sunt procese conștiente și inconștiente pe care oamenii le folosesc pentru a oferi sensul dorit frazelor, în speranța să pătrundem în raționamentul vorbitorului.

Am dori să atragem atenția asupra faptului că, indiferent de limba în care este exprimat discursul, limbajul discursului politic contemporan, cel puțin în Statele Unite și în Italia (întrucât considerăm că exemplele noastre sunt reprezentări generale a structurii

discursului politic și a felului în care e emis astăzi în două culturi de referință ale lumii și în două arene politice) – limbajul folosit este simplu, fără un exces (sau chiar deloc) în uzul de metafore sau alte figuri de stil retorice care în mod normal ar intra în organizarea unui tip de discurs atât de complex. Din perspectiva Analizei Lingvistice, a Analizei Retorice, a Analizei Discursului Politic și chiar și a Analizei Critice a Discursului (care ar include, într-o oarecare măsură, restul metodelor de analiză, credem noi) limbajul este accesibil oricărui membru al audienței, indiferent de educație, de cultură sau de vârstă. Singurul lucru pe care avem nevoie să îl cunoaștem este contextul politic sau social pentru a pricepe întregul ansamblu. Aici, limbajul nu este plin de subtilități; mai degrabă, pare că cu cât sunt mai scurte cuvintele, cu cât sunt mai simple și mai uzuale (poate în încercarea de a declansa umor), cu atât mai complexe sunt frazele. Putem afirma că deja începe să fie mai ușor pentru oricine să înțeleagă sensul ironic decât pe cel literal, deoarece «contextul nostru este ironic pentru că astăzi nimic nu mai înseamnă ceea ce exprimă. Trăim într-o lume a citatelor, a parodiei, a simulării și a cinismului: o ironie generală și universală»⁴ (Colebrook 2004: 1). Batjocura și derâderea sunt cu siguranță folosite adesea de actori politici și de aceia care țin un discurs politic. Din analiza făcută, considerăm că discursul politic contemporan în Italia și în Statele Unite are un nivel mai jos nu doar în performanța lingvistică, ci și în acțiunile care pot deriva din acesta datorită caracterului său populist. Pare că limbajul este doar un instrument de batjocură și furie. Dacă discursul politic înseamnă acțiune, atunci poate că actorii politici ar trebui să exprime mai multă considerație în discursul lor politic. Dacă limbajul este capabil să suscite sentimente puternice și permanente în oameni, atunci poate ar trebui să ne elaborăm discursul la un nivel mai înalt al facultății raționale.

Am comentat mai departe exemplele de ironie verbală în discursul politic italian și în cel american. Ne punem întrebarea dacă această diferență în folosirea ironiei verbale în discursul politic din Italia și în cel din S.U.A. reflectă o diferență în abordarea discursului politic, în general, și a realităților politice, sau dacă este mai degrabă o chestiune de cultură. Poate că analizele altor tipuri de discursuri ne-ar putea ajuta să dăm un răspuns mai clar, dar părerea noastră este că discursul politic reflectă un tip de cultură și felul în care acea cultură se reflectă în discurs, în general. Deoarece poporul italian este cunoscut în lume ca fiind mai iute din fire și având un caracter mai extrovertit (ca societate și ca indivizi), ne putem întreba dacă ironia se desfășoară ca sarcasm din acest motiv. De fiecare

⁴ t.a., “our very historical context is ironic [...] because today nothing really means what it says. We live in a world of quotation, pastiche, simulation and cynicism: a general and all-encompassing irony”.

dată, acest mod de a folosi ironia în discursul politic face ca acesta să pară un atac personal al actorului politic care îl rostește la celălalt actor politic, poate din opoziție. Deși din punct de vedere social și etic putem considera acest tip de interacțiune verbală ca fiind sub demnitatea omului, folosirea ironiei ca sarcasm e menită să umilească și să ridiculizeze oponentul în ochii publicului astfel încât publicul să ia partea vorbitorului. De asemenea, pare un mod de a se descărca de nervi în timpul unui interviu *live*, unde oponentii politici încearcă să se bagatelizeze unul pe celălalt pentru ca fiecare să fie mai credibil și să poată persuadea publicul să adere la propriile-i idei. Suntem de părere că un astfel de tip de interacțiune verbală nu prezintă în nici un fel politețe. Astfel, conchidem că ironia verbală ca sarcasm nu poate exprima politețe lingvistică... cel puțin nu în exemplele analizate de noi.

Concluzii

În **Concluzie**, considerăm că atât discursul politic american, cât și cel italian au suferit anumite compromisuri la nivelul limbajului; cel italian pare puțin mai populist, oarecum mai puțin formal. Discursul politic american are un oarecare grad de oratorie și pare să mențină formalitatea verbală la un moment dat. Desigur, putem discuta că dacă limbajul trebuie folosit în manieră mai abilă, atunci mulți membri ai publicului s-ar putea să nu înțeleagă în întregime mesajul pe care actorii politici doresc să-l transmită. Astfel, nivelul de educație este un factor major de influență și pricepere în progresul unei societăți. Putem cred că, cel puțin în Italia, audiența nu are o viziune completă a problemelor politice și sociale și a contextelor în care interacționează și astfel actorii politici trebuie să coboare cu un nivel mai jos exprimarea ideilor lor pentru a atinge publicul și poate pentru a apela la *pathos*-ul acestuia, lăsând deoparte argumente bazate pe fapte sau argumente, în general, care contribuie la un dialog politic de succes. Pe de altă parte, datorită exprimării mai directe în scopul înțelegerii din partea publicului, în discursul politic american ironia este mai puțin folosită, aspirând spre menținerea unei politeți lingvistice.

Analiza desfășurată în teza noastră este un punct de plecare pentru viitoare analize și studii făcute în domeniul discursului politic contemporan și a limbajului folosit. Într-o lume a globalizării, în care se întrevăd nenumărate pericole (fie militare, economice, religioase, sau sociale), comunicarea pare să fie tot mai complexă, iar limbajul pe măsură. Pe de o parte, la nivel politic, la nivelul discursului politic, limbajul pare să fie simplificat pentru a ajunge la cât mai mulți oameni de pe glob, depășind barierele culturii; pe de altă parte, însă, în discursurile politice, limbajul pare să prezinte multă abilitate, cu puțin

situații când ironia verbală nu e folosită, în orice manieră ar fi. Cu toate acestea, considerăm că politețea lingvistică ar trebui să fie o caracteristică importantă în emisia unui discurs politic și, astfel, folosirea ironiei verbale ar trebui să țină cont de politețea lingvistică. Intenția noastră este aceea de a face cunoscut acest aspect și de a conduce înspre alte studii în domeniu, studii făcute de actori politici, poate, care ar putea lua în considerare folosirea mai rară a expresiilor verbale agresive și s-ar putea aprecia unii pe ceilalți mai mult.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBERNATHY, ELTON (1969). *Fundamentals of Speech*. Dubuque, Iowa: WM. C. Brown Company Publishers, 2nd edition, 6th printing.
2. ALLWOOD, JENS, LARS-GUNNAR ANDERSSON and ÖSTEN DAHL (1977). *Logic in Linguistics*. Cambridge University Press.
3. ANDREIS, FLAVIO/ BOAGLIO, GUALTIERO/ METZELTIN, MICHAEL, eds. (1999). *Testualità e mito: Il discorso politico italiano dall'Ottocento ad oggi: atti del simposio*. Istituto Italiano di Cultura.
4. ARISTOTELE (2009). *Politica*. A cura di Renato Laurenti. Bari: Laterza.
5. ATTARDO, SALVATORE (2001). "Humor and Irony in Interaction: From Mode Adoption to Failure of Detection", pp. 166-185, in L. Anoli, R. Ciceri and G. Riva (eds.). *Say not to Say: New perspectives on miscommunication*, IOS Press, 2001.
6. AUSTIN, J.L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford: At The Clarendon Press.
7. BAKHTIN, M., *The Problem of Speech Genres*, in C. Emerson and M. Holquist, eds. (1986). *Speech Genre and Other Late Essays: M. Bakhtin*. Austin University of Texas Press.
8. BAKHTIN, M. (1981). *The Dialogic Imagination*. Texas: University of Texas Press.
9. BANCIU, VIORICA (2009). *Semantic and Pragmatic Characteristics of Political Discourse*. Cluj-Napoca: Argonaut.
10. BOOTH, WAYNE C. (1975). *A Rhetoric of Irony*, Chicago: University of Chicago Press.
11. DE BEAUGRANDE, R, and W.U. DRESSLER (1981). *Introduction to Text Linguistics*. London: Longman.
12. BEHLER, ERNST (1990). *Irony and the Discourse of Modernity*. Seattle and London: University of Washington Press.
13. BEHLER; ERNST (1997). *Ironie et modernité*. Traduit de l'allemand par Olivier Mannoni. Presses Universitaires de France, Paris, 1997.
14. BIANCHI, CLAUDIA (2007). *Pragmatica del linguaggio*. Laterza.
15. BIRCH, DAVID (1989). *Language, Literature and Critical Practice: Ways of Analysing Text*. London, New York: Routledge.
16. BROWN, GILLIAN, and GEORGE YULE (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

17. BROWN, GILLIAN (1996). *Speakers, Listeners and Communication. Explorations in Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
18. BROWN, GILLIAN (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
19. CARLSON, GREGORY N. (ed.), Natsuko Tsujimura (rev. ed.) (2010). *Language. Journal of the Linguistic Society of America*, Vol. 86, No. 4.
20. CHIERCHIA, GENNARO, and SALLY MCCONNELL-GINET (1990). *Meaning and Grammar: An Introduction to Semantics*. Cambridge: MIT Press.
21. CHILTON, PAUL (2004). *Analysing Political Discourse. Theory and Practice*. London: Routledge.
22. CHILTON, PAUL and CHRISTINA SCHÄFFNER (2002). *Politics as Text and Talk: Analytic Approaches to Political Discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
23. CIUMACENCO, VALENTINA (2010). *Limbajul politico-diplomatic din perspectiva categoriei modalității*. Universitatea Liberă Internațională din Moldova.
24. CMECIU, CAMELIA MIHAELA (2005). *Strategii persuasive în discursul politic*. Iași: Universitas XXI.
25. COLEBROOK, CLAIRE (2004). *Irony. The New Critical Idiom*. London: Routledge.
26. CONSARELLI, BRUNA (a cura di) (2001). *Dire il politico. Dire le politique. Il 'discorso', le scritture e le rappresentazioni della politica*. Convegno Internazionale di Studi Roma, 20-21-22 gennaio 2000. Collana di Studi del Dipartimento di Istituzioni Politiche e Scienze Sociali, Sezione Atti di Convegni e Conferenze, Vol. 1. Padova: Casa Editrice Dott. Antonio Milani.
27. CRYSTAL, DAVID (2007). *Language Works*. London: Penguin.
28. DAISA-NEȘU, NICOLETA (2005). *Textul politic: limite și deschideri semiotice*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
29. DEACONESCU, ION (2007). *Discurs și limbaj politic*. Craiova: Ed. Europa.
30. VAN DIJK, TEUN A. (1985). *Introduction: Discourse Analysis as a New Cross-Discipline*. In van Dijk, (ed.) *Handbook of Discourse Analysis (C3)*, vol. 1, (pp. 1-10), London: Academic Press.
31. VAN DIJK, TEUN A. (1985). *Semantic Discourse Analysis*. In Teun A. van Dijk, (ed.) *Handbook of Discourse Analysis*, vol. 2, (pp. 103-136). London: Academic Press.
32. VAN DIJK, TEUN A. (1997). *What Is Political Discourse Analysis?*. Key-note address Congress Political Linguistics. Antwerp, 7-9 December 1995. In Jan

- Blommaert & Christ Bulcaen (eds.), *Political Linguistics* (pp. 11-52). Amsterdam: Benjamins.
33. DURANTI, A. and D. BRENNEIS (1986). *The Audience as Co-author*, in *Text* – special issue, 6, 3.
34. DUVERGER, MAURICE (1966). *Introduzione alla politica*. Bari: Universale Laterza.
35. ELLERO, MARIA PIA (1997). *Introduzione alla retorica*. Milano: Sansoni Editore.
36. VAN EEMEREN, FRANS H. and ROB GROOTENDORST (2004). *A Systematic Theory of Argumentation*, Cambridge: Cambridge University Press.
37. FAIRCLOUGH, NORMAN (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*, London: Routledge.
38. VON FINTEL, KAI, and IRENE HEIM (2010). *Intensional Semantics*. Massachusetts: Cambridge.
39. FLORESCU, VASILE (1973). *Retorica și neoretorica. Geneză; evoluție; perspectivă*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România.
40. FOWLER, ROGER (1996). *Linguistic Criticism*. Oxford: Oxford University Press.
41. FRASER, B. (1990). *Perspectives on Politeness*. In *Journal of Pragmatics*. 14.
42. GEE, JEAN PAUL (1999). *Introduction to Discourse Analysis*. London: Routledge.
43. GRICE, H.P. (1975). *Logic and Conversation*. Pp. 41-58 in Cole, P.; Morgan, J. *Syntax and Semantics*. 3: Speech acts. New York: Academic Press.
44. GRUPPO M. JACQUES DUBOIS – FRANCIS EDELINE – JEAN-MARIE KLINKERNBERG – PHILIPPE MINGUET (1977). *Retorica della poesia. Lettura lineare. Lettura tabulare*. Milano: Mursia.
45. GUALDO, RICCARDO & MARIA VITTORIA DELL'ANNA (2004). *La faconda Repubblica. La lingua della politica italiana (1992-2004)*. Lecce: Piero Manni.
46. HUTCHEON, LINDA (1995). *Irony's Edge. The Theory and Politics of Irony*. Oxon: Routledge.
47. JOHNSTONE, BARBARA (2008). *Discourse Analysis*. London: Routledge.
48. JUEZ, LAURA ALBA. "Irony and Politeness". In *Revista española de lingüística aplicada*, vol. 10, 1994-1995, pp. 9-16.
49. KEMPSON, RUTH M. (1977). *Semantic Theory*. Cambridge University Press
50. KERBRAT-ORECCHIONI, C. (1995). *Les interactions verbales*. Paris: Armand Colin Éditeur.
51. KERBRAT-ORECCHIONI, C. (1997). "A Multi-level Approach in the Study of Talk-in-

interaction” in Pragmatics 7, 1:1-20.

52. LEECH, G (1983). *Principles of Pragmatics*. London: Longman.
53. LEVINSON, STEPHEN C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
54. LOCKE, TERRY (2004). *Critical Discourse Analysis*. London: Continuum.
55. DE MAN, PAUL (1983). *Rhetoric of Temporality*, in *Blindness and Insight*, 2nd ed., Minneapolis: University of Minnesota Press.
56. MANIŁOWSKI, BRONISŁAW (1936). *Problem of Meaning in Primitive Languages*, in Ogden C.K. and J.A. Richards, *The Meaning of Meaning*, London: Routledge and Kegan Paul.
57. MARGA, ANDREI (2006). *Argumentarea*. Cluj-Napoca: EFES.
58. MARINI, ANDREA & SERGIO CARLOMAGNO (2004). *Analisi del discorso e patologia del linguaggio*. Milano: Springer-Verlag.
59. MATOS, F.G. (2004). *Applying the Pedagogy of Positiveness to Diplomatic Communication*. Paper presented at the Second International Conference on Intercultural Communication and Diplomacy, Malta, February 13th-15th, 2004.
60. MERCIER, H. and DAN SPERBER (2011). [“Why do humans reason? Arguments for an argumentative theory”](#), in *Behavioral and Brain Sciences*, 34, pp. 57-111.
61. OBENG, SAMUEL GYASI and BEVERLY A.S. HARTFORD, eds. (2008). *Political Discourse Analysis*. New York: Nove Science Publishers, Inc.
62. OLTEAN, ȘTEFAN (1993). “A Survey of the Pragmatic and Referential Functions of Free Indirect Discourse”, in *Poetics Today*. Duke University Press, Vol. 14, No. 4, pp. 691-714.
63. ORTEGA Y GASSET, JOSÉ (1957). *Men and People*. New York: Norton.
64. PALTRIDGE, BRIAN (2008). *Discourse Analysis. An Introduction*, Cornwall: MPG Books Ltd.
65. PERELMAN, CHAIÏM (2005). *Teoria e pratica dell’argomentazione. Antologia degli scritti*. A cura di Giusi Furnari Luvarà. Rubinetto.
66. PUGLIELLI, ANNARITA & MARA FRASCARELLI (2008). *L’analisi linguistica. Dai dati alla teoria*. Cesena/ Roma: Caissa Italia Editore.
67. PUGLIELLI, ANNARICA & MARA FRASCARELLI, “Linguistic Analysis. From Data to Theory”, in *Trends in Linguistics. Studies and Monographs*, vol. 220 (2011). Berlin/ New York: De Gruyter Mouton
68. QUIRK, RANDOLPH *et al.* (1972). *A Grammar of Contemporary English*. London:

Longman.

69. RAMAZANI, VAHEED K. (1988). *The Free Indirect Mode. Flaubert and the Poetics of Irony*. Charlottesville: University Press of Virginia.
70. RENFREW, ALASTAIR (2015). *Mikhail Bakhtin*. Routledge.
71. SANFORD, A.J. and S.C. GARROD (1981). *Understanding Written Language*. Chichester: John Wiley and Sons.
72. SĂLĂVĂSTRU, CONSTANTIN (2009). *Discursul puterii: încercare de retorică aplicată*. București: Tritonic.
73. SĂVULESCU, SILVIA (2007). *Retorică și teoria argumentării*. București: comunicare.ro.
74. SCHLEGEL, FRIEDRICH (1958). *Kritische Ausgabe seiner Werke*, ed. Ernst Behler with the collaboration of Jean-Jacques Anstett, Hans Eichner, and other specialists, 35 vols., Paderborn-München: Schöningh.
75. SEARLE, JOHN R. (1979). *Expression and Meaning. Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
76. SPERBER, D. and D. WILSON (1995). *Relevance: Communication and Cognition*. Oxford: Blackwell.
77. STUBBS, MICHAEL (1983). *Discourse Analysis. The Sociolinguistic Analysis of Language*. Chicago: University of Chicago Press.
78. STUBBS, MICHAEL (1966). *Text and Corpus Analysis*. Oxford: Blackwell.
79. SWEARINGEN, C. JAN (1991). *Rhetoric and Irony. Western Literacy and Western Lies*. New York & Oxford: Oxford University Press.
80. TERRINONI, ENRICO (2008). *Discourse Analysis: un approccio critico*. Roma: Edizioni Kappa.
81. WIDDOWSON, HENRY GEORGE (2004). *Text, Context, Pretext. Critical Issues in Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell.
82. WIDDOWSON, HENRY GEORGE (2007). *Discourse Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
83. WILSON, D. & D. SPERBER, "On Verbal Irony", in *Lingua* 87, pp. 53-76, 1992.
84. YULE, GEORGE (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
85. ZAFIU, RODICA (2007). *Limba și politică*. București: Editura Universității din București.

Surse on-line

1. Internet Classics Archive, <http://classics.mit.edu//Aristotle/rhetoric.html>, retrieved January 15th, 2013.
2. Alan Finlayson, *Rhetoric and the Political Theory of Ideologies*, p. 8, http://www.academia.edu/811539/Rhetoric_and_the_Political_Theory_of_Ideologies, retrieved February 5th, 2013.
3. <http://rhetorica.net/textbook/theory.htm>, retrieved February 4th, 2013.
4. James A. Berlin, *Rhetoric and Reality. Writing Instructions in American Colleges, 1900-1985*. Carbondale: Southern Illinois UP, 1987, <http://www.jaconlinejournal.com/archives/vol8/enos-rhetoric.pdf>, retrieved February 4th, 2013.
5. Karen A. Foss, "Rhetorical Theory" in *Encyclopedia of Communication Theory*. Ed. Thousand Oaks, CA: SAGE, 2009. 854-58. *SAGE Reference Online*, http://www.sagepub.com/edwards/study/materials/reference/77593_16.2ref.pdf, retrieved February 6th, 2013.
6. James A. Berlin, *Rhetoric and Reality. Writing Instructions in American Colleges, 1900-1985*. Carbondale: Southern Illinois UP, 1987, <http://www.jaconlinejournal.com/archives/vol8/enos-rhetoric.pdf>, retrieved February 4th, 2013.
7. [The Rhetoric Revival in Political Theory, in Annual Review of Political Science, vol. 14:159-180 \(Volume publication date June 2011\), first published online as a Review in Advance on February 18, 2011, http://www.annualreviews.org/doi/full/10.1146/annurev.polisci.040108.104834](http://www.annualreviews.org/doi/full/10.1146/annurev.polisci.040108.104834), retrieved February 13th, 2013.
8. <http://www.usingenglish.com/glossary/litotes.html>, retrieved April 29th, 2013.
9. Silvio Berlusconi, March 23rd 2013, Piazza del Popolo, Rome, [http://www.tgcom24.mediaset.it/documento/50.\\$split/C_2_documento_342_file.pdf](http://www.tgcom24.mediaset.it/documento/50.$split/C_2_documento_342_file.pdf), retrieved April 2013.
10. *Third and final presidential debate at Lynn University in Boca Raton, Fla., on October 22nd, 2012*, <http://www.npr.org/2012/10/22/163436694/transcript-3rd-obama-romney-presidential-debate>, retrieved April 2013.
11. Deirdre Wilson and Dan Sperber, *Pragmatics and Modularity*. In *The Chicago Linguistic Society Parassrsson on Pragmatics and Grammatical Theory*, edited by Anne M. Farley, Peta T. Farley, and Karl-Eric McCullough. Chicago Linguistic Society, 1986, http://www.cxrlinguistics.com/news_info.asp?pro=ok&nid=516, retrieved April 2013.
12. Goffman, Erving (1955). *On Face Work*. in *Social Theory: The Multicultural Readings* (2010) ed. By C. Lemert. Philadelphia: Westview Press, pp. 338-343, <http://mills-soc116.wikidot.com/notes:goffman-face-work>, retrieved April 2013.
13. <http://www.parliament.uk/business/news/2014/march/prime-ministers-questions->

- [19-march-2014/](#), retrieved April 2014.
14. Nurhadi, Kardi (2015). *The Analysis of Positive and Negative Politeness Used by Participants in News Articles*. [https://www.academia.edu/11662995/ The analysis of positive and negative politeness used by participants in news article ?auto=download&campaign=weekly_digest](https://www.academia.edu/11662995/The_analysis_of_positive_and_negative_politeness_used_by_participants_in_news_article?auto=download&campaign=weekly_digest), retrieved April 3rd 2015.
 15. http://www.nasirossi.altervista.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=42&Itemid=54&lang=en, retrieved June 2015.
 16. <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=mother+fucker>, retrieved June 2015.
 17. <http://dictionary.reference.com/browse/motherfucker>, retrieved June 2015.
 18. <https://en.wikipedia.org/wiki/Motherfucker>, retrieved June 2015.
 19. <http://dailycaller.com/2014/05/09/bill-maher-islam-is-the-problem/>, retrieved June 2015.

